

inozemnih mov v doslidzhennjah studentiv [Problems of modern linguistics and methods of teaching foreign languages in the studies of students], HNU im. V. N. Karazina, Vip.4, pp. 20–35, Harkiv.

Veber M., 1990. *Protestantskaja jetika i duh kapitalizma*

[The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism], Izbrannye proizvedenija [Selected Works], Progress publ, M.

Надійшла до редколегії 15.05.2013

УДК 329:316.77

В. І. Чебанік

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ВПЛИВ ОБЛАСНИХ ОСЕРЕДКІВ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ БУКОВИНИ ТА ЗАКАРПАТТЯ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ РЕГІОНІВ (2002–2012 рр.)

У статті зроблено спробу визначити та охарактеризувати рівень впливу обласних політичних партій Закарпаття та Буковини на регіональну політику цих областей упродовж 2002–2012 рр. Автором проаналізовано участь місцевих осередків політичних партій у суспільно-політичному житті цих регіонів. Доведено, що дієвість регіональних партійних осередків активізувалася здебільшого під час передвиборчих перегонів.

Ключові слова: політичні партії, обласні осередки, західні регіони, Закарпаття, Буковина.

Політичні партії на сучасному етапі відіграють дедалі більш помітну роль у суспільно-політичному розвитку не тільки всієї країни, а й кожного її регіону зокрема. З огляду на це актуальним залишається дослідження впливу обласних осередків політичних партій на суспільно-політичне життя Закарпатської та Чернівецької областей – багатонаціональних прикордонних регіонів, де місцева влада прагне враховувати у своїй діяльності інтереси як титульної нації, так і всіх меншин (Burdjak, Rotar 2008, p. 49) [7, с. 49].

Дослідження ролі політичних партій у парламентських, президентських та місцевих виборах, регіональні особливості структурування партійного простору зазначених регіонів, їх електоральної специфіки здійснено А. Круглашовим (Kruglashov A.) [12], В. Бурдяк (Burdjak, Veren'ko 2007) [6], Ю. Остапцем (Ostapets' 2003; Ostapets' 2009) [16; 17], М. Токарем та інш. Однак поза увагою дослідників залишається політологічний аналіз впливу обласних осередків політичних партій Буковини та Закарпаття, – регіонально подібних областей на суспільно-політичне життя зазначених адміністративно-територіальних одиниць. Тому дана стаття має на меті визначити рівень впливу обласних осередків політичних партій на регіональну політику цих західних областей й розглянути участь політичних партій у суспільно-політичному житті упродовж 2002–2012 років.

На сучасному етапі партії стають головним суб'єктом формування державної політики, визначення стратегії розвитку регіонів, відповідальними за стабільність демократичних засад та свобод громадянина (Primush 2008) [20, с. 16]. Водночас це ставить перед політичними партіями завдання розбудови регіональної політичної мережі, а також артикуляції та агрегування інтересів територіальних спільнот (Bekeshkina 2001, p. 41) [3, с. 41]. Тому, чим дієвішими є партійні організації у межах відповідної адміністративної одиниці, тим сильніший вплив партій на суспільно-політичне життя краю, регіональну політику. Варто зазначити, що обласні партійні осередки покликані представляти в органах влади консолідовані регіональні інтереси (Kukarcsev 2008, p. 87) [13, с. 87]. Тому вони мають керуватися розробленими конкретними програмами дій, в яких чітко би відзеркалювалися проблеми громадян регіону і визначилися способи їх вирішення.

Упродовж 2002–2012 рр. під впливом парламентських й місцевих виборів, президентських кампаній партійна конфігурація в Закарпатській та Чернівецькій областях суттєво змінювалася. Відповідно, регіональні організації політичних партій в цих адміністративно-територіальних одиницях проявляли свою активність залежно від

багатьох факторів. Додамо, що у закарпатському та чернівецькому соціумах відбивалися тенденції, притаманні загальноукраїнським процесам і разом із тим проявлялися регіональні особливості.

Так, приміром, напередодні парламентських виборів 2002 р. найбільш впливовими осередками в зазначених регіонах були: «Наша Україна», СДПУ(о), БЮТ. Найвищий рейтинг популярності мав виборчий блок «Наша Україна», відповідно його підтримало 36,6 % населення Закарпаття та 46,3 % – Буковини (Ostapets' 2009) [17, с. 225–227; 21]. Стабільним залишалося позиційне місце лівих сил, які мали 4,04 % підтримки в Закарпатській області і 10,9 % в Чернівецькій області (State Archives of Transcarpathian Region, District polling stations for the election of people's deputies) [1, оп. 2, од. зб. 10, арк. 105; оп. 2. од. зб. 79, арк. 228]. Варто погодитися із науковцями, що комуністи у зазначений період практично втратили вплив на суспільно-політичне життя регіонів. Обласні осередки СПУ, СелПУ, виборчого блоку Н. Вітренко майже не проявляли ніяких соціальних ініціатив, а тому поступово втрачали своїх прихильників (Ostapets' 2003, p. 181) [16, с. 181].

Щодо вищеперелічених політичних партій, то підкреслимо, що вони намагалися артикулювати та агрегувати регіональні політичні інтереси у вигляді певних програмних вимог у контексті підготовки до президентської кампанії 2004 р. Обласні осередки політичних партій масових акцій не проводили, а в основному займалися внутріпартійною роботою. У зазначений період більше 30 % від усіх зареєстрованих обласних організацій політичних партій існували де-юре, однак де-факто себе ніяк не проявляли. Зокрема, до цієї когорти можна віднести «Молоду Україну», Партію захисників Вітчизни, Партію соціального захисту, Українську партію справедливості, Українську християнсько-демократичну партію та «Християнсько-ліберальний союз» (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 5, арк. 2].

У наступні два роки (2003–2005 рр.) найбільш згуртованою і організаційно міцною на Закарпатті та Буковині були обласні організації СДПУ(О). Вони нараховували відповідно 22–24 обласні, міські, районні організації, й зареєстровані у всіх районах цих областей та містах обласного підпорядкування (Political parties in Ukraine: Information reference edition) [19, с. 262–269; 400 - 407]. Організаційну згуртованість у регіонах проявляли обласні організації НДП, ВПО «Жінки за майбутнє», партії «Демократичний союз» та ВО «Батьківщина» (Departmental archives

of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, опр. 9 арк. 2; спр. 8, арк. 3; 18].

Упродовж 2005 р. на Буковині тривала підготовча робота по створенню політичного об'єднання опозиційних сил. З цією метою у вересні 2005 р. у м. Сокиряни відбулося спільне засідання районних організацій Партії Регіонів, СДПУ(о), КПУ, ПСПУ та громадських об'єднань «Союзу радянських офіцерів», «Союзу жінок-трудівниць», «За майбутнє дітей України» та «Спілки воїнів-інтернаціоналістів «Шурави» (Socio-economic and political portrait of the Chernivtsi region and Chernivtsi) [26].

У той же час на Закарпатті активізувала свою діяльність громадсько-політична організація – Закарпатське Народне об'єднання (ЗНО) (голова – В. В. Химинець), яке було створене ще у 1993 р. і тривалий час про себе нічим не заявляло. Головна мета його діяльності – об'єднання громадян для задоволення та захисту їх соціальних, економічних, національно-культурних товариств. До ЗНО увійшли дієві громадські організації, які прагнули визначити способи посилення впливу на розвиток суспільно-політичної активності в регіоні (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 9, арк. 19]. Проте конкретних результатів ЗНО не досягло.

Підкреслимо, що в зазначений період при Чернівецькій облдержадміністрації функціонувала політична консультативна рада, до якої входили представники політичних партій. Перелік тем для обговорення затверджувався головою ОДА за погодженням із лідерами політичних організацій. Однак, пропозиції та рекомендації щодо здійснення тих чи інших напрямів регіональної політики в області, як правило, лідерами обласних організацій політичних партій не подавалися до органів виконавчої влади (Socio-economic and political portrait of the Chernivtsi region and Chernivtsi) [26].

На Закарпатті такої політичної ради не існувало, тому про доцільність її створення на обласному рівні, до якої б входили керівники виборчого блоку Віктора Ющенка «Наша Україна», місцевого осередку партії «Батьківщина», СПУ та КПУ, громадсько-політичні організації, що симпатизують опозиційним силам на Закарпатті, висловилися представники обласних осередків політичних партій на спільній зустрічі (Opposition political parties Transcarpathia act in concert) [15, с. 2].

Набувши відповідного досвіду виборчої боротьби, окремі політичні партії стали ініціаторами змін у виборчому законодавстві. Коли в січні 2006 р. розпочався процес висунення місцевими організаціями політичних партій списків кандидатів у депутати міських, районних рад, кандидатів у депутати сільських, селищних рад, у зазначених регіонах проходили обласні, міські, районні партійні конференції, збори. У цей період у публічній політиці Чернівецьчини та Закарпаття найбільш активними були НСНУ, ВО «Батьківщина», СПУ, КПУ, Українська народна партія, НРУ, Народна партія (Литвина), СДПУ(о), Партія регіонів (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2 оп. 3, спр. 2, арк. 2; 22]. Вони мали достатньо розгалужену структуру, прагнули брати участь у регіональних заходах та частково ініціювали їх проведення. Слід додати, що традиційними для парторганізацій регіону була наявність громадських приймалень. У цьому плані значний досвід мали обласні організації СДПУ (о).

Варто акцентувати і на тому, що в зазначений період

досить помітно активізувалися політичні комунікації партійних осередків із виборцями. З метою збільшення чисельності своїх прихильників регіональні осередки активніше прагнули представити свій власний інтерес як інтерес ширшого кола громадян, активніше використовували ЗМІ, піар-акції, практикували зустрічі з виборцями тощо.

Приміром в Чернівецькій області прослідковувалася динаміка розвитку партійних структур. Особливо швидкими темпами зростала чисельність ВО «Батьківщина». Окрім того, зменшився вплив Соціалістичної партії в регіоні (за виключенням Новоселицького району), активізувалася діяльність Народної Самооборони, Нашої України, Партії регіонів (особливо в румуномовних селах області та м. Чернівцях) (Burdjak, Veren'ko 2007, р. 87) [6, с. 87].

Для зазначеного періоду функціонування обласних осередків політичних партій Закарпаття та Буковини характерними формами участі в регіональній політиці стали проведення одноразових маніфестацій, пікетувань як засобів для привернення до себе уваги виборців, а також оприлюднення публічних заяв з оцінкою ситуацій в Україні і в регіонах загалом, збори підписів на підтримку тієї чи іншої пропозиції.

Спільною рисою у діяльності місцевих осередків політичних партій було те, що вони, як правило, віддавали перевагу не системній партійній роботі, а ситуативним формам комунікації як з органами влади, так і з громадянами. Приміром, 25 березня 2005 р. Чернівецька обласна організація СДПУ(о) організувала масове пікетування Чернівецької міськради, протестуючи проти планів підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги. Вже наприкінці жовтня нею було розпочато збір підписів серед студентів за підвищення розміру стипендії до прожиткового рівня та проти впровадження Болонської системи без її адаптації до українських умов (Regionalni political organizations in the Chernivtsi region) [22]. У вересні цього ж року активісти Партії регіонів розповсюджували текст Меморандуму порозуміння між владою і опозицією та свої листівки.

На Закарпатті Рахівською районною організацією ВО «Батьківщина» у січні 2006 р. організовано пікетування районного штабу Партії регіонів під гаслами «Сепаратизму – ні!», під час якої акцентувалася увага на збереженні територіальної цілісності України (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 10, арк. 6]. А Ужгородській СПУ вдалося протидіяти закріпленню Палацу дитячої і юнацької творчості (Doktor 2006, р. 2) [9, с. 2].

Окрім того, обласні організації політичних партій у цих районах активно реагували на непопулярні кадрові призначення. Приміром, тоді ж було проведено серію акцій протесту щодо запропонованих кандидатур на посади голів райдержадміністрації у Вишніці, Хотині, Сокирянах Чернівецької області. Це певною мірою змусило врахувати пропозиції політичних партій.

Позитивно, що з урахуванням реалій політичної ситуації між регіональними осередками провідних політичних партій зберігалися конструктивні відносини.

Однак попри це, обласні осередки політичних партій продовжували залишатися представництвами їх центрального партійного керівництва. Суміщення посади голів облдержадміністрацій і їх же керівництво обласними організаціями, звичайно ж, надавало перевагу окремій політичній партії (в даному випадку НУНС). І варто погодитися з твердженням А. М. Круглашова, що

таке явище не йшло на користь ані партії, ані тогочасній владі (Kruglashov A.) [12].

Упродовж даного періоду в областях реалізовувалося чимало загально регіональних програм, ініційованих політичними партіями та прийнятих обласними радами Буковини та Закарпаття. Зокрема, до таких можна віднести програми розвитку охорони здоров'я «Здоров'я буковинців», програму розвитку освітніх закладів, програму розвитку житлового будівництва на селі в Чернівецькій області. Проте, для реалізації переважної більшості із них в обласних бюджетах не вистачало коштів. Тому в середньому фінансування цих програм здійснювалося на 40–60 % від потреби і таким же був рівень їх виконання. До того ж продовжувала існувати й політична проблема реалізації тих чи інших загально регіональних програм. Так, при змінах голів облдержадміністрацій такі програми переглядалися або переписувалися заново і на їх нове затвердження витрачався додатковий час (Kolodij 2002) [11].

Однак населення зазначених регіонів обирало не стільки регіональні партійні програми, скільки конкретних лідерів партій. Представниками лідерських партій («Народний Союз Наша Україна», ВО «Батьківщина», СПУ, КПУ, ПР) в цих областях ставали переважно приватні підприємці, банкіри, які прагнули здебільшого або любівати власні інтереси, або ж скористатися нормою про недоторканість депутатів (Jurijchuk 2008) [29].

Це суттєво вплинуло на низьку результативність участі обласних осередків політичних партій у регіональній політиці. Вагомими підтвердженнями цьому є те, що не підготовлено керівників-фахівців для реалізації власної політичної сили. Тому складається враження, що для більшості партій основною метою було досягнення перемоги на виборах, а вже далі – формальна присутність у представницьких органах влади.

Натомість у програмних документах та пропонованих заходах обласних осередків політичних партій спостерігалася популістські твердження. Така поведінка сформувалася через відсутність для більшості обласних осередків сталого електорату. Приміром, осередок політичної партії «Народний союз «Наша Україна», який зорганізувався під час помаранчевої революції у 2006 році, метою своєї діяльності оголосив цілковиту підтримку усіх реформаторських кроків глави держави та його програми «Десять кроків назустріч людям» (Semenchuk 2006) [24]. І хоча кандидатами в депутати до Чернівецької обласної ради від цієї політичної сили було розроблено проект такої ж регіональної програми, проте вона не була реалізована через відсутність необхідного фінансування.

Аналогічні тенденції прослідковуються і в програмах БЮТу, «Сильної України». Зокрема, у своїй передвиборчій програмі 2007 р. БЮТ на загальнодержавному рівні передбачав «...звірити законодавчу базу України з вищими духовними цінностями, об'єднати українську націю, свідомо роз'єднану, ошукану, зражену безвідповідальною владою чужинців...» (The electoral program «Electoral Bloc of Yulia Tymoshenko») [18]. Цю ж тезу можна знайти у програмних документах регіональних представництв БЮТу в Закарпатській та Чернівецькій областях. Зазначене підтверджує, що місцеві осередки політичних партій дублювали програмні завдання центрального керівництва на місцях, і зовсім не планували конкретних дієвих завдань, що стосувалися б суспільно-політичного життя визначених регіонів.

Крім того, як і в інших регіонах, в зазначених областях України партійні осередки не виражали інтереси великих соціальних груп, тим більше вони не могли запропонувати ефективних вирішень найважливіших регіональних питань. Це, звичайно, зменшувало їх відповідальність перед виборцями. Відповідно – зростало несприйняття значною частиною місцевого населення як осередків політичних партій, так і політичних партій, відповідно. Така обмеженість соціальної бази місцевих осередків політичних партій певною мірою ставила під сумнів їхню спроможність вирішувати суспільні регіональні завдання (Kolodij 2002, p. 10) [11, с. 10].

Домамо, що цільові інформаційні кампанії, ініційовані БЮТ на НУНС сприяли переманюванню значної кількості електорату, і, зокрема, соціалістів та комуністів. Щодо останніх, то варто підкреслити, що досить часто представники цієї партії робили власний піар у місцевих ЗМІ, ігноруючи водночас виборчу кампанію партії, проводячи час від часу одноразові заходи. Приміром, влітку 2007 р. закарпатським осередком КПУ було ініційовано збір підписів під вимогою «Закарпаттю – демілітаризований статус» (Migovich 2012, p. 220) [14, с. 220].

Піар-кампанії інших партій Закарпаття та Буковини здебільшого залишалися несистемними, досить локальними й ситуативними. Кожна з лідируючих партій (ВО «Батьківщина», Партія регіонів) широко пропагувала виконання стратегічних завдань регіональної політики. Зокрема, зазначене стосується реалізації інституційних умов для регіонального розвитку, підвищення конкурентноспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу, забезпечення розвитку людських ресурсів і міжрегіонального співробітництва. Разом з тим у їхніх передвиборчих програмах критикувався популізм «помаранчевих демагогів» і натомість запевнялося про системність реформ, компетентність та результативність діяльності партій (Britjuk O.) [4].

Порівняно значну частину електорату вдалося привернути на свій бік обласним осередком громадської організації «Фронт змін», які одразу ж після створення у березні 2009 р., стали активними учасниками громадського та політичного життя Буковини та Закарпаття. Вже в листопаді 2009 р. обласними управліннями юстиції було зареєстровано територіальні організації політичної партії «Фронт змін», яка прагнула під час виборчої кампанії 2010 р. «...отримати підтримку людей, зайти у владу, довести, що ця партія представлена в усій Україні» (In Ukraine, the political responsibility should appear) [8].

Закарпатська обласна партійна організація «Фронт змін» активно долучилася до суспільно-громадського життя регіонів. Одразу зі створенням в обласних центрах запрацювали її громадські приймальні. За підтримки цього партосередку проведено різноманітні акції, зокрема, фестивалі, такі як, «Ягідний фестиваль «Дюли» (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 5, арк. 6].

Активісти Чернівецького «Фронту змін» розгорнули широку роз'яснювальну діяльність щодо мети та завдань своєї організації, почали надавати консультації буковинцям із різних питань захисту прав та інтересів громадян України. Обласний осередок став ініціатором проведення акцій, які привернули увагу суспільства до проблем забруднення довкілля. Важливим напрямком роботи «фронтників» стала підтримка розвитку фізичної культури та спорту на теренах області. Помітна участь осередку і в розвитку культурного життя.

Активісти постійно брали участь у місцевих заходах. Посильна допомога надавалася осередком дітям-сиротам, багатодітним сім'ям, людям похилого віку (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, спр. 8, арк. 10; 10].

Однак нечисельні політичні акції місцевих осередків не забезпечували виконання ще цілої низки пріоритетних завдань для формування та реалізації місцевої політики. Це підсилювалося відсутністю організаційної взаємодії між недержавними об'єднаннями, їхні невміння використовувати існуючі важелі впливу на діяльність міської та обласної рад. Осередки політичних партій здебільшого не професійно формували запити, не пропонували альтернативних проєктів вирішення складних громадських проблем (Political parties in Ukraine: Information reference edition) [19].

Політична активність обласних осередків політичних партій у суспільно-політичному житті закарпатського та чернівецького регіонів помітна упродовж 2010–2012 рр., що було зумовлено передвиборчими президентськими та парламентськими виборами. Найбільш впливовою та чисельною була Партія регіонів. Зайнявши ключові позиції в управлінні регіонами (очільниками об'єднань стали відповідно – О. Левида, голова Закарпатської ОДА та М. Папів, голова Чернівецької ОДА), провладна партія поставила за мету залучити до своїх команд відданих людей, які окрім фахового рівня й досвіду, мають переконання щодо нинішньої політичної сили. Окрім того, буковинські та закарпатські осередки Партії регіонів інтенсивно мобілізували кадровий ресурс обласних молодіжних організацій «Молоді регіони» для проведення різноманітних заходів та акцій у регіонах, приміром, як Великодніх та весняних толок, організації «пунктів обігріву» під час похолодання тощо (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 8, арк. 2; 24].

Зазначимо, що у рамках передвиборчих кампаній впливові політичні партії Закарпаття «Єдиний центр», ВО «Батьківщина», Партія регіонів, «Партія угорців України», Демократична партія угорців України та обласні партосередки Буковини такі, як БЮТ, Партія регіонів, «Фронт змін», «Удар», активізували роботу в громадських приймальнях, проводили різноманітні передвиборні акції (митинги, брифінги, звернення тощо) (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 10, арк. 1; 7; 24]. Ними активно велася робота по залученню нових членів до лав провідних партій. Значна увага приділялася виконанню на місцях соціальних ініціатив Президента України В. Януковича.

Ліві політичні сили (КПУ, СПУ) користувалися підтримкою у людей пенсійного віку, і найперше – ветеранів Великої Вітчизняної війни, осіб зі статусом «дітей війни». Вагомого впливу на суспільно-політичні процеси в регіонах ці партії не мали (Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration) [2, оп. 23, спр. 8, арк. 1].

Діяльність популярного у 2006–2008 рр. БЮТу включала у 2010–2012 рр. систему наступних заходів: обласні форуми, звернення, прес-конференції, митинги-протести. Щодо останніх, то метою їх проведення стало завдання протидіяти прийняттю «мовного» законопроекту, недопустимості наступу на українську мову (Bukovina BYUT call for unity of democratic forces Territory) [5]. Їхній почин підтримали чернівецькі «свободівці», оголосивши про безстрокову акцію протесту під стінами ЧОДА з

метою відхилення законопроекту про мову Ківалова-Колісниченка (In Chernivtsi in «Freedom» announces indefinite protest) [27].

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що осередки політичних партій Закарпатської та Чернівецької областей упродовж 2002–2012 рр. стали суб'єктами політичного процесу в зазначених регіонах, адже вони активно включилися в суспільно-політичне життя краю. Певною мірою вони прагнули артикулювати та агрегувати регіональні політичні інтереси у вигляді програмних вимог, а також їм вдалося частково мобілізувати незначну частину громадян до політичної участі. Проте в цілому, дівесті обласних партосередків активізувалася здебільшого під час передвиборчих перегонів. Зовсім відсутньою продовжувала залишатися звітність як партійних організацій, так і представників цих партій у органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, перед виборцями про їх участь у регіональній політиці.

Бібліографічні посилання

1. Державний архів Закарпатської області. – Окружні виборчі дільниці по виборах народних депутатів. – Ф. 2600, оп. 2.
2. Відомчий архів Закарпатської обласної державної адміністрації. – Ф. 195. – Оп. 23. Канцелярія.
3. Бекешкіна І. Партійні ідентифікації та партійні переваги як характеристики політичної свідомості / І. Бекешкіна // Соціальні виміри суспільства. – Вип. 5. – Київ: ІС НАНУ, 2001. – С. 41–56.
4. Бритюк О. Регіональне представництво як наслідок регіональної політики [Електронний ресурс] / О. Бритюк – Режим доступу: narodna.pravda.com.ua/politics/46b96db4e06d6.
5. Буковинські БЮТівці закликають до єднання демократичних сил краю [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://byut.com.ua/search/tag/1>
6. Бурдяк В. Здобутки та прорахунки опозиційних партій на парламентських виборах 2007 року на Буковині / В. Бурдяк, В. Веренько // Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2007 році: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року). Укл. Романюк А. С., Скочиляс Л. С., Шимонова О. В. – Львів: Генеза, ЦПД, 2007. – С. 81–89.
7. Бурдяк В. Проблеми регіонального розвитку як механізм підвищення державного управління в оцінках населення Чернівецької області / В. Бурдяк, Н. Ротар // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування, 2008. – № 1. – Січень-березень. – С. 46–49.
8. В Україні має з'явитися політична відповідальність // Фронт змін. – № 4 (4), 24.09.2010. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://frontzmin.org/mediafiles/pdf/Regional-Newspaper-FZ-04.pdf>.
9. Доктор О. Освітні питання є пріоритетними в діяльності соціалістів Ужгорода / О. Доктор // Репортер. – 17 січня 2006 р. – № 1(239). – С. 2.
10. Зміни майбутнє. Чернівецький «Фронт змін» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://frontzmin.ua/component/customproperties/tog/Міста%20України-Черновці.html?Start=90>.
11. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади і соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні [Монографія] / А. Колодій – Київ: Червона калина, 2002. – 276 с.
12. Круглашов А. Політичний процес 2004 року: особливості Буковини [Електронний ресурс] / А. Круглашов // Регіональний вимір політичного процесу: Чернівецька область. – Режим доступу: www.branko.lviv.ua/faculty/phil/konferencija_2005_1.htm.
13. Кукарцев О. Політичні партії України у системі субнаціональних відносин «центр-регіони» / О. Кукарцев //

Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 20, 2008. – С. 86–91.

14. Мигович І. Сила творча, інтернаціональна. / І. Мигович – Ужгород, 2012. – 303с.

15. Опозиційні політпартії Закарпаття діятимуть узгоджено // Старий замок. – 4-10 грудня 2003 р. – № 97–98 (610–611). – С.2.

16. Остапець Ю. Регіональні особливості парламентських виборів 2002 р. в Закарпатській області / Ю. Остапець // Carpatica – Карпатика. – Вип. 26. Україна на зламі століть: Актуальні проблеми історії, етнології та політології. – Ужгород, 2003. – С. 177–184

17. Остапець Ю. Закарпаття через призму політичних виборів. / Ю. Остапець, М. Токар – Ужгород: «Карпати», 2009. – 407с.

18. Передвиборча програма «Виборчого блоку Юлії Тимошенко». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.byut.com.ua/programm.html>.

19. Політичні партії в Україні: Інформ.-довід. вид. (друге, доповнене) / Редкол.: Я. В. Давидович, В. О. Завалевська, О. С. Вишнеvsька та інш. – Київ: Атіка, 2005. – 440с.

20. Примуш М. Політичні партії: історія та теорія / М. Примуш – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 416 с.

21. Регіональний портрет України. Чернівецька область. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=>

22. Регіональні політичні організації в Чернівецькій області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&fe=article&sid=5406](http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&fe=article&sid=5406).

23. Різак І. В ім'я свободи, справедливості України. Соціально-демократичний рух на Закарпатті: минуле, сьогодні, перспективи / І. Різак – Ужгород, 2002. – 140с.

24. Семенчук О. Ми переможемо, і в цьому немає сумнівів / О. Семенчук // Молодий буковинець. – 9 березня 2006 року. – С. 7.

25. Сильні регіони. Міцна держава. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.opr.com.ua>

26. Соціально-економічний і політичний портрет Чернівецької області та міста Чернівці. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&fe=article&sid=5289>.

27. У Чернівцях ВО «Свобода» оголошує безстрокову акцію протесту. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bukpravda.cv.ua/news/polityka/item/2559-%D1%83>

28. Чернівці: результати експертного опитування [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.slideshare.net/Oporacv/results-experts.

29. Юрійчук Є. Формування органів обласних, міських та районних рад в Україні на пропорційній основі: переваги та недоліки / Є. Юрійчук // Збірник наукових праць. – Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Вип. 380–381. – Чернівці: Рута, 2008. – С. 21.

Чибаник В. П. Влияние областных организаций политических партий Буковины и Закарпатя на общественно-политическую жизнь регионов (2002–2012 гг.)

В статье сделана попытка определить и охарактеризовать уровень влияния областных организаций политических партий Закарпатя и Буковины на региональную политику этих областей на протяжении 2002–2012 годов. Автором проанализировано участие местных организаций политических партий в общественно-политической жизни регионов. Доказано, что деятельность региональных партийных организаций активизировалась в основном во время избирательных кампаний.

Ключевые слова: политические партии, областные организации, западные регионы, Закарпатье, Буковина.

Chebanyk V. The impact of the oblast centers of political parties of Bukovyna and Zakarpattia on the socio-political life of regions

The article deals with the characterization and definition of

the regional political parties of Bukovyna and Zakarpattia, also deals with the impact of these parties on the regional politics of these regions during 2002–2012. The author has analyzed the participation of local centers of these political parties in the socio-political life of these two regions. It is viewed that the activation of political parties in regional centers has increased right before the elections. It is also claimed the point that the parties has organized the gathering into the specific parties such as SDPU(o), NDP, «Democratychnyi soiuz», VO «Batkivshyna» in Bukovyna and Zakarpattia regions in 2003–2005, and during the years 2007–2012 such parties as «Partia regioniv», «BUT» and «Front zmin» have also activated and gathered more often during those elections.

It was emphasized that the characteristic features were disposable: demonstrations, picketing and finally the gathering of the signatures for the representatives of every political party. Despite that fact that there is the lack of electorate the constructive relations were viewed in more stable way.

Among such important events that were done by regional centers in socio-political life of western regions were also such all Ukrainian programs that were not realized in whole because of the lack of money.

The author has accented that in general regional centers during these years tried to articulate and aggregate regional political interests from the prospective of program demands.

Keywords: political parties, regional centers, West regions, Bukovyna and Zakarpattia

References

Bekeshkina I., 2001. 'Partijni identifikacii ta partijni preferencii jak harakteristiki politichnoi svidomosti' [Party identification and party preference as the characteristics of the political consciousness], *Social'ni vimiri susipl'stva* [Social dimension of society], Vip. 5, IS NANU, Kiiv, pp. 41–56.

Britjuk O. *Regional'ne predstavnictvo jak naslidok regional'noi politiki* [Regional office as a result of regional policy], viewed: narodna.pravda.com.ua/politics/46b96db4e06d6.

Bukovins'ki BUJutivci zaklikajut' do ednannja demokratichnih sil kraju [Bukovina BYUT call for unity of democratic forces Territory], viewed: <http://byut.com.ua/search/tag/1>

Burdjak V., Rotar N., 2008. 'Problemi regional'nogo rozvitku jak mehanizm pidvishhennja derzhavnogo upravlinnja v ocinkah naselennja Chernivec'koï oblasti' [Problems of regional development as a mechanism to enhance governance in the estimates of the population of Chernivtsi regions], *Bukovins'kij visnik derzhavnoi sluzhbi ta misceвого samovrjaduvannja* [Bukovina Gazette of public service and local government], № 1, Sichen'-berezen', pp. 46–49.

Burdjak V., Veren'ko V., 2007. 'Zdobutki ta prorahunki opozicijnih partij na parlaments'kih viorah 2007 roku na Bukovini' [Achievements and failures of opposition parties in the parliamentary elections in 2007 in Bukovina], *Regional'nij vimir politichnogo procesu v Ukraini u 2007 roci: Materiali mizhregional'noi naukovopraktichnoi konferencii (L'viv, 10 listopada 2007 roku)* [Regional Dimension of the political process in Ukraine in 2007: Proceedings of the inter-regional scientific-practical conference (Lviv, November 10, 2007)], Geneva publ, CPD, L'viv, pp. 81–89.

Chernivci: rezul'tati ekspertnogo opituvannja [Chernivtsi: results of the expert survey], viewed: www.slideshare.net/Oporacv/results-experts.

Derzhavnij arhiv Zakarpats'koï oblasti, Okruzhni viborchii dil'nici po viorah narodnih deputativ [State Archives of Transcarpathian Region, District polling stations for the election of people's deputies], F. 2600, op. 2.

Doktor O., 2006. *Osvitni pitannja e prioritetnimi v dijat'nosti socialistiv Uzhgoroda* [Educational issues are a priority in the activities of the Socialist Uzhgorod], Reporter publ, 17 sichnja, № 1(239), p. 2.

Jurijchuk E., 2008. 'Formuvannja organiv oblasnih, mis'kih ta rajonnih rad v Ukraini na proporcijnij osnovi: perevagi ta nedoliki' [Formation of regional, city and district councils in Ukraine on a pro rata basis: the advantages and disadvantages], *Zbirnik naukovih prac', Istorija. Politichni nauki. Mizhnarodni vidnosini*

[Proceedings, History. Political science. International Relations], Vip. 380–381, Ruta, Chernivci. p. 21.

Kolodij A., 2002. *Na shljahu do gromadjans'kogo suspil'stva. Teoretichni zasadi i sociokul'turni peredumovi demokratichnoї transformacii v Ukraїni, Monografija* [On the way to civil society. Theoretical foundations and socio-cultural background of democratic transformation in Ukraine, Monograph], Chervona kalina publ, Kiiv.

Kruglashov A. *Politichnij proces 2004 roku: osoblivosti Bukovini* [The political process in 2004: features Bucovina], Regional'nij vimir politichnogo procesu: Chernivec'ka oblast' [The regional dimension of the political process: the Chernivtsi region], viewed: www.branko.lviv.ua/faculty/phil/konferencija_2005_1.htm.

Kukarcev O., 2008. 'Politichni partii Ukraїni u sistemi subnacional'nih vidnosin «centr-regioni»' [Political parties in Ukraine in the system of sub-national relations «center-regions»], *Ukraїns'ka nacional'na ideja: realii ta perpektivi rozvitku* [Ukrainian national idea: reality and prospects], Vip. 20, pp. 86–91.

Migovich I., 2012. *Sila tvorcha, internacional'na* [The strength of a creative, international.], Uzhgorod.

Opozicijni politpartii Zakarpattja dijatimut' uzgodzhenno [Opposition political parties Transcarpathia act in concert], 2003. Starij zamok publ, 4-10 grudnja, № 97–98 (610–611), p. 2.

Ostapec' Ju., 2003. *Regional'ni osoblivosti parlaments'kih viboriv 2002 r. v Zakarpats'kij oblasti* [Regional characteristics of the 2002 parliamentary elections in the Transcarpathian region], *Ukraїna na zlami stolit': Aktual'ni problemi istorii, etnologii ta politologii* [Ukraine at the turn of the century: Challenges of history, ethnology and political science], Vip. 26, Carpatica – Karpatika publ, Uzhgorod, pp. 177–184

Ostapec' Ju., 2009. *Zakarpattja cherez prizmu politichnih viboriv* [Transcarpathia through the prism of political elections], «Karpati» publ, Uzhgorod.

Peredviborcha programa «Viborchogo bloku Julii Tymoshenko», [The electoral program «Electoral Bloc of Yulia Tymoshenko»], viewed: <http://www.byut.com.ua/programm.html>.

Politichni partii v Ukraїni: Inform.-dovid. vid. (druge, dopovnene) [Political parties in Ukraine: Information reference edition], 2005, Atika publ, Kiiv.

Primush M., 2008. *Politichni partii: istorija ta teorija* [Political

parties: History and Theory], Vidavnichij dim «Profesional», Kiiv.

Regional'ni politichni organizacii v Chernivec'kij oblasti [Regionalni political organizations in the Chernivtsi region], viewed: ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=Newsfe=article&sid=5406.

Regional'nij portret Ukraїni. Chernivec'ka oblast' [Regional portrait of Ukraine. Chernivtsi region], viewed: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=>

Rizak I., 2002. 'V im'ja svobodi, spravedlivosti Ukraїni' [In the name of freedom, justice, Ukraine], *Social'no-demokratichnij ruh na Zakarpatti: minule, s'ogodennja, perspektivi* [Social-democratic movement in Transcarpathia: Past, Present and Prospects], Uzhgorod.

Semenchuk O., 2006. 'Mi peremozhemo, i v c'omu nemaє sumniviv' [We will win, and there is no doubt], *Molodij bukovec'* [Young Bukovynets], 9 bereznja, p.7.

Sil'ni regioni. Micna derzhava [Strong regions. Solid State], viewed: <http://www.opr.com.ua>

Social'no-ekonomichnij i politichnij portret Chernivec'koї oblasti ta mista Chernivci [Socio-economic and political portrait of the Chernivtsi region and Chernivtsi], viewed: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=Newsfe=article&sid=5289>.

U Chernivcjah VO «Svoboda» ogołosue bezstrokovu akciju protestu [In Chernivtsi in «Freedom» announces indefinite protest], viewed: <http://bukpravda.cv.ua/news/polityka/item/2559-%D1%83>

V Ukraїni maє z'javitisja politichna vidpovidal'nist' [In Ukraine, the political responsibility should appear], 2010. *Front zmin* [Front for Change], № 4 (4), 24. 09, viewed: <http://frontzmin.org/mediafiles/pdf/Regional-Newspaper-FZ-04.pdf>.

Vidomchij arhiv Zakarpats'koї oblasnoї derzhavnoї administracii [Departmental archives of the Transcarpathian Regional State Administration], F. 195, Op. 23. Kanceljarija.

Zmini majbutne. Chernivec'kij «Front zmin» [Change the future. Chernivtsi «Front for Change»], viewed: <http://frontzmin.ua/component/customproperties/tog/Mista%20Ukraїni-Chernovci.html?Start=90>.

Надійшла до редколегії 18.05.2013

УДК 327

Н. А. Ченских, Г. О. Ярыгин

Санкт-Петербургский государственный университет

КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ

В настоящее время Соединенные Штаты и Россия являются крупнейшими производителями и потребителями энергии на мировой арене. Однако, сотрудничество между одними из лидеров в области энергетики весьма ограничено. В статье рассматривается текущая ситуация в российско-американских отношениях в области энергетики, проблемы, которые в настоящее время препятствуют развитию этих отношений и возможные пути их решения.

Ключевые слова: энергетика, Россия, Соединенные Штаты.

В начале XXI века Россия и Соединенные Штаты являются крупнейшими акторами на международном энергетическом рынке. Россия является одним из крупнейших производителей и экспортеров нефти и природного газа, США, в свою очередь, также являются крупным производителем и лидером по импорту зарубежной нефти и газа. Оба государства являются лидерами по производству энергии. Таким образом, оба государства оказывают огромное влияние на энергетическую и экономическую ситуацию во всем мире. При этом, взаимодействие в сфере энергетики непосредственно между двумя государствами весьма ограничено, на что существует ряд объективных и субъективных причин.

Непростой является ситуация в сфере торговли природным газом. Всего несколько лет назад Россия видела в Соединенных Штатах новый крупный рынок

сбыта природного газа. Планировалось наращивать мощности по сжижению и транспортировке природного газа на Дальнем Востоке с целью его экспорта на Западное побережье США. Однако, в Штатах в настоящее время из-за перепроизводства сланцевого газа цены на газ остаются крайне заниженными. В феврале 2012 г. американские цены достигают нового рекордного минимума – 77 долл. за 1 тыс. кубометров (Smirnova) [11]. По поводу сланцевого газа сложились противоположные точки зрения.

Американцы считают сланцевый газ перспективным энергоносителем, который «фактически убил новые проекты в угольной отрасли и начинает расправляться с ядерной энергетикой» (Kravchenko, Sterkin 2012) [6]. Сланцевый газ может значительно снизить зависимость США от импорта иностранных энергоносителей, что негативно скажется на перспективах «Газпрома» по